

Abstrakt

Úmluva OSN o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (ÚMP) chrání základní lidská práva migrujících pracovníků a členů jejich rodin. Do dnešního dne, žádný z členských států Evropské unie Úmluvu dosud nepodepsal ani neratifikoval. Členské státy mimo jiné tvrdí, že ÚMP je nadbytečná, jelikož ochrana práv v ní obsažených je již dostatečně zajištěna Evropským a mezinárodním právním rámcem ochrany lidských práv, a ratifikace Úmluvy by tak nepřinesla nic nového. Podle některých členských států by ratifikace naopak mohla dát neregulérním migrantům více práv a zvýšit tak jejich příliv do Evropské unie.

Cílem disertační práce je porovnání práv neregulérních migrantů obsažených v Úmluvě OSN o migrujících pracovnících s právním rámcem platným v současné době v EU a výše uvedené protichůdné argumenty potvrdit či vyvrátit. Základní výzkumné otázky, které si práce klade tedy vyplývají: Jaká lidská práva požívají v EU migranti v neregulérním postavení? Je ÚMP ve vztahu k mezinárodnímu a evropskému právnímu rámci platnému v EU opravdu nadbytečná a nepotřebná, nebo jej spíše doplňuje? A obsahuje tedy případně nějaká práva nad rámec aktuálně platných práv v EU? Jaký by byl tedy případně přínos ratifikace ÚMP členskými státy EU?

Centrem pozornosti práce je ÚMP obsahující sadu lidskoprávních standardů pro migranty v neregulérním postavení. ÚMP garantuje neregulérním migrantům ochranu jak základních lidských práv tak i řady sociálních práv. Zakotvuje rovné zacházení pro migranty a občany hostitelských zemí (v některých případech) a zakazuje diskriminaci. Vůbec poprvé definuje pracovní migranty, sezónní pracovníky, přeshraniční pracovníky i jejich rodinné příslušníky.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola poskytuje úvod do problematiky mezinárodní migrace především z hlediska mezinárodního práva a poskytuje vhled do prekérní situace neregulérních migrantů. Blíže se zabývá terminologií užívanou dnes v akademické sféře a též v předkládané práci a specifikuje též hypotézu, výzkumné otázky, metodologii, použité prameny a revizi relevantní literatury.

Druhá kapitola se zaměřuje na Úmluvu o ochraně práv migrujících pracovníků (ÚMP), na historii jejího vzniku a obsah s důrazem na kontrolní mechanismus, který ustanovuje a následně popisuje a analyzuje jednotlivé výhrady členských států EU k její ratifikaci. Autorka ukazuje, jak málo právně podložené a propracované jsou dané argumenty států a že hlavní motivy odmítnutí ratifikace ÚMP jsou pravděpodobně spíše politického rázu. Úmluva je následně zařazena do širšího kontextu mezinárodního lidskoprávního rámce (Kapitola 3) se zaměřením na základní lidskoprávní instrumenty a jejich monitorující mechanismy ve vztahu k ochraně lidských práv migrantů v obecné i specifické rovině. Kapitola ukazuje, že většina základních mezinárodněprávních instrumentů, ať už v rámci OSN či Rady Evropy se vztahuje na „všechny lidské bytosti“ bez ohledu na jejich status, čili neregulérní migranti jsou jimi též chráněni. Autorka se blíže zaměřuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k ochraně práv migrantů a poukazuje na široké možnosti soudu při použití ochrany *par ricochet*. Práva obsažená v Mezinárodních paktech o občanských a politických právech a o právech ekonomických, sociálních a kulturních (1966) stejně tak v Evropské úmluvě o ochraně základních lidských práv a svobod (1950) se tedy též vztahují na migranty v neregulérním postavení. Tyto instrumenty členské státy EU podepsaly a ratifikovaly a rezervace či deklarace, které použily neregulérní migranty ze záběru smluv nevylučují.

Čtvrtá kapitola systematicky analyzuje migrační právo EU. Práce se zabývá vznikem práva EU ve vztahu k migraci, aktuálním primárním a sekundárním právem EU v dané oblasti a zahrnuje též *soft law* instrumenty. Blíže analyzuje Evropskou chartu ochrany základních lidských práv a jednotlivé směrnice ve vztahu k neregulérním migrantům. Jedním ze závěrů této kapitoly je, že pro práva neregulérních migrantů chybí právní základ v zakládajících smlouvách EU (TFEU, TEU). Zde se proto autorka zamýšlí nad možnostmi regularizace neregulérních migrantů podle práva EU, jako cesty k získání přístupu k právům. Autorka dochází k názoru, že ač možnosti regularizace v některých sekundárních pramenech práva EU existují, členské státy EU je ne vždy využívají a praxe v této oblasti je v EU značně nejednotná. Migrační politika EU se navíc stále více zaměřuje na ochranu vnějších hranic, bezpečnost a kriminalizaci neregulérních migrantů a mnohem méně na lidskoprávní dimenzi dané problematiky.

Stěžejní část práce tvoří kapitola pátá, která srovnává všechna práva obsažená v ÚMP s právními instrumenty Evropského a mezinárodního práva platnými v EU. Řada práv již opravdu v daných instrumentech obsažena je, záběr a zaměření ÚMP je však mnohem širší než u dosavadních lidskoprávních instrumentů včetně těch se zaměřením na migranty. Hlubší analýza ukazuje, že velká část práv obsažených v ÚMP má přidanou hodnotu; ať už jako nové právo dosud nikde neupravené či díky svému silnému migračnímu kontextu a explicitní garanci těchto práv pro migranty v neregulérním postavení. Především analýze sociálních práv je v práci věnováno více prostoru, mimo jiné pro jejich povahu, jelikož povinnost státu inkorporovat právo do svého právního řádu je obvykle širšího rázu (tzv. povinnost na konání). Celková analýza je přehledně shrnuta v tabulce v příloze I. předkládané práce.

Ratifikace ÚMP v EU by vedle zvýšení standardu ochrany lidských práv neregulérních migrantů byla přínosem pro sjednocení terminologie a definic v oblasti neregulérní migrace v EU. Vzhledem k současnému politickému klimatu v zemích EU, ratifikace Úmluvy by byla velmi důležitým politickým gestem poukazujícím na závazek Evropské unie dodržovat a chránit práva všech lidských bytostí bez ohledu na jejich administrativní status.